

קבלת שבת

שנה שש עשרה - עלון שבועי ■ מופץ ב-15,000 עותקים בארץ ובעולם

פרשת וארא

לו דם. ואומר לו: נשתה אני ואתה מן קערה אחת, וישראל שותה מים ומצרי דם, וכשהיה לוקח מישראל בדמים - היה שותה מים. מכאן העשירו ישראל!

המקום שבו בחר ר' אבין לדרוש את דרשתו על שהעשירו ישראל ממכת הדם - הוא פלא. איזה קשר, לכאורה, יש בין דרשה זו לבין "והדגה אשר ביאור מתה"?

יישוב חריף בדרך פלפול, מובא על כך בשמו של הגאון רבי נפתלי הירץ צ"ל, אב"ד לבנוב:

יש מקום לחקור כיצד היתה מכת הדם: האם היאור עצמו הפך לדם, אולם כאשר יהודי בא למלאות נהפכו המים ששאב לתוך כדו שוב למים - או שמא להיפך: היאור עצמו לא נהפך כלל לדם, רק כאשר בא המצרי למלאות, נהפכו המים ששאב לתוך כדו לדם, ואילו לישראל נשארו המים במציאותם הטבעית?

נוכל לפשוט את הספק מהפסוק שלפנינו. כי לכאורה יש מקום לתמוה: למה לו לפסוק לומר "והדגה אשר ביאור מתה" - פשיטא, שהרי על אופן כזה בדיוק נוכל לומר "פסיק רישיה ולא ימות" (נחתך ראשו ולא ימות)? ומכיון שהמים שביאור נהפכו לדם, בלי ספק מתו הדגים! אלא בודאי שהיאור עצמו לא נהפך לדם, רק המים ששאבו המצרים, ואם כן היה כאן נס נוסף: שאף על פי שהמים שביאור לא נשתנו כלל ממראיהן - בכל זאת מתו הדגים.

אולם על כך יהיה קשה, שהרי כלל נקוט בידינו "למעט בניסא עדיף" (טוב למעט בניסים, ולא להרבות בניסים), ואם כן מדוע נעשה הנס בכדי המצרים, שהיו רבים ולא בכדי בני ישראל, שמספרם היה מועט ממספרי המצרים (שהרי נאמר "ושלישים על כולו")?

על כן בא ר' אבין ומתריך "ממכת דם העשירו ישראל", ולכן נעשה הנס בידי המצרים. משום שלו נעשה הנס בידי הישראלים, היו מים אלו (שהפכו מדם למים על ידי נס) בגדר של 'מעשה ניסים', שאסורים בהנאה, ולא היו יכולים למוכרם למצריים. משום כך עשה הקב"ה שיתרחש נס שינוי המים לדם בכדי המצרים, ואם כן המים ששאבו הישראלים מהיאור לא היו "מעשה ניסים" ואפשר היה למוכרם למצרים - ולהתעשר... (כמוצא שלל רב)

"להכרית הצפרדעים ממך ומביתך רק ביאר תשארה" (ח, ה).
מה טעם הושארו אותם צפרדעים שביאור.

ביאר הגאון רבי יוסף שאול נתנזון צ"ל, בעל השואל ומשיב, בספרו 'דברי שאול':

אמרו חז"ל (סנהדרין סז:), כי כל דבר שנעשה ע"י כישוף, יש לו בדיקה במים. היינו, אם יבוא במים יתבטל הכישוף ויחזור הדבר לקדמותו. כאשר הצטווה משה להעלות את הצפרדעים על ארץ מצרים, הצטווה להביא אותם מן היאור, וכנאמר: "נטה את ירך על הנהרות על היאורים ועל האגמים והעל את הצפרדעים על ארץ מצרים ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים" (פסוקים א-ב).

ולעומת זאת, אצל העלאת הצפרדע של החרטומים נאמר: "ויעשו כן החרטומים בלטיהם ויעלו את הצפרדעים על ארץ מצרים" (פסוק ג). כאן לא הוזכר כי העלו את הצפרדעים מן היאור ומן הנהרות, שכן דבר זה לא יכלו לעשות אלא משה ואהרן, אשר הביאו את הצפרדעים במאמר ה'. לא כן החרטומים, אשר הביאו את הצפרדעים בדרך כישוף, לא יכלו להביאים מן המים, אשר גורמים לביטולו של הכישוף.

כאשר הבטיח משה לפרעה את סילוק נגד הצפרדעים, הבטיח לו בתוך כך, כי יוכיח לו בראיה מוחשית שנס עשה ולא כישוף. שכן, אותם צפרדעים הנמצאים על גבי היבשה ימותו, ואילו אותם צפרדעים הנמצאים ביאור יישארו בהויתם, והרי זה מוכיח בעליל, כי אין כאן כישוף, שהרי אם לא כך, היו צריכים למות דוקא אותם צפרדעים שביאור, כדרכו של כישוף המתבטל במים.

ומשום כך, כדי להוכיח את הנס, הבטיח משה "רק ביאור תשארה"...

(טללי אורות)

"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב... וגם הקמתי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען וגו' וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל... ואזכר את בריתי" (י, ג-ו).

לכאורה תמוה: מאחר והקב"ה כרת עם אבותינו ברית שיגאלנו, כפי שהכתוב עצמו אומר: "ואזכור את בריתי" מדוע מוסיף וכותב "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי"? למה נדרשה גם נאקת בני ישראל כדי שהקב"ה יגאלם, והלא בלעדיה כבר הבטיח לאבינו אברהם: "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", אף אם לא יזעקו ושוועתם תעלה השמימה! כיצד יתכן שנדרשו שני דברים: גם הבטחת הקב"ה לאבות - וגם נאקת בני ישראל?

אלא, יישוב הגאון רבי יוסף דוד בר"ר שבתי צ"ל, אב"ד סלונקי ובעל ה'בית דוד' (חי לפני למעלה מ-300 שנה; חיזושו זה הובא בספר "בתי אבות" [שאלונקי, תקפ"ח]: ידוע מה שאמרו חז"ל (סנהדרין קד:): 'ברא מזכי אבא, אבא לא מזכי ברא, דכתיב (דברים לב, ט): 'ואין מידי מציל' - אין אברהם מציל את ישמעאל, אין יצחק מציל את עשו'. והקשו המפרשים (וכן הביא גם החיד"א בספרו 'מדבר קדמות' [מערכת א', אות לד, וכן ב'פתח עיניים', סנהדרין ס:]): הלא אמרו חז"ל (סוטה י:): שדוד המלך הציל את אבשלום בנו משבעה מדורי הגיהנום, על ידי שאמר שבע פעמים "אבשלום בני", ובפעם השמינית העלהו לגן עדן, ואם כן ראינו ש'אבא מזכה ברא'?

החיד"א מיישב את תמיהתו בכמה אופנים, ואחד מהם הוא: שמה שאין אבא מזכה ברא, ונוח, הוא כאשר הן לא התפלל בחייו ולא חזר בתשובה, אבל אם התפלל וחזר בתשובה - אז 'אבא מזכה ברא'.

ה'בית דוד' מביא את התירוץ הנ"ל, ומבאר לפי זה את הפסוקים שלפנינו: הקב"ה אומר למשה: "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב", ורוצה אני לקיים את בריתי 'גוי מקרב גוי' ובטענת המלאכים: 'הללו עובדי עבודה זרה - והללו עובדי עבודה זרה', ואיך תגן זכות האבות על הבנים, הלא 'אין אבא מזכה ברא', על כך אשיב לך: "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל", שהם מתפללים אלי, ומכיון שכך, "ואזכור את בריתי" עם האבות!

(ושלל לא יחסר)

"והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה" (י, ח).

בספר 'צידה לדרך' כתב מליצה נאה בדקדוק לשון הפסוק: בנוהג שבעולם, כשאדם נותן לחברו מתנה גדולה וחשובה - הוא מגביה ידיו עם המתנה כדי להראותה לעין כל, אבל אם היא מתנה קטנה ושפלה - הוא משפיל את ידיו ונותן את המתנה בצנעה.

כמובן, גודלה וחשיבותה של המתנה נמדד ביחס לנותן. אדם מן השורה שבא לבר-מצוה, אם הוא נותן צ'ק על סך שלושים שקל, אין לו ענין להראות זאת לכולם, אבל אם בצ'ק יהיה רשום סך אלף ש - אדרבה, ישמח שכולם יראו איזו מתנה מכובדת הביא.

לעומת זאת, כאשר עשיר מופלג כדוגמת הברון רוטשילד בא לחתונה ונותן במתנה צ'ק על סך אלף ש, הוא ודאי מתבייש בכך ואינו מעוניין לפרסם את הנתינה. אבל אם יתן נתינה כיאה למעמדו, צ'ק על סך חמישים אלף שקלים, ודאי ידאג לכך שהנתינה תונצח על ידי הצלם שבאולם...

והנה, ניתן היה להעלות על הדעת, שאותה מתנה של נתינת הארץ על ידי הקב"ה, הלא היא מתנה קטנה ושפלה לפי ערך הנותן - שהוא הקב"ה, ולפי ערך המקבל - שהם אברהם יצחק ויעקב. על כן אמר הכתוב: "אשר נשאתי את ידי לתת אותה" כי מתנה חשובה ונכבדה היא, שגם מלך מלכי המלכים מתכבד בנתינתה.

(ומתוק האור)

"והדגה אשר ביאר מתה" (ז, כא).

מובא במדרש (שמות רבה, פרשה ט): "אמר רבי אבין הלוי ברבי: ממכת דם העשירו ישראל. כיצד? המצרי וישראל בבית אחד והגיגית מלאה מים. מצרי הלך למלאת הקיתון מתוכה ומוציאה מלאה דם, וישראל שותה מים מתוך הגיגית - והמצרי אומר לו: תן לי בידך מעט מים, ונותן לו - ונעשו

סיפור הרב מאיר גרוזמן שליט"א: מידי שנה בשנה אני מקיים קורס ליהדות באחת האקדמיות הצבאיות בארץ. קורס זה כולל שיעורים בנושאי יהדות שונים, החל ממעמד הר סיני וכלה בספרות השו"ת בת זמננו. אין כוונת הקורס לחזרה בתשובה, אלא הרחבת הידע וההשכלה היהודית הן שמהוות נר לרגלי התכנית.

עקב הזמן הקצר אין אפשרות להקיף את כל הנושאים הקיימים ביהדות ואני נוהג לתמצת ולהתרכז בנקודות העיקריות ובעניינים הבסיסיים של היהדות.

היה זה יום חורפי כאשר ישבו לפני למעלה ממאה קצינים בכירים והאזינו לפרק העוסק במהות הנובאה, ובייחוד של נביאי ישראל. בשלב זה הורמה אצבע ואחד השומעים ביקש לדעת, אם קיימים בימינו אנשים בעלי שיעור קומה, המהווים תחליף לנביאי התנ"ך. הרשת נפרסה לרגלי ואני נלכדתי בה, גלשתי מן ההרצאה והחילתי לתאר את צדקותם של ל"ו הצדיקים הנמצאים בכל דור,

את גדלותם של חכמי התורה ופוסקי ההלכות, את קדושתם של גדולי החסידות ואת סגולתם של יודעי ח"ן. לא נקבתי בשמות של אישים, וודאי לא הצבעתי על צדיקים בני זמננו. לרגע נדמה היה לי כי תשובתי סיפקה את השואל וכי אני רשאי לשוב אל הכתוב שממנו סטיתי.

אולם לא, כאן הורמה יד נוספת וקצין צנחנים בדרגת סגן אלוף, העונה לשם המשפחה סמואל, קם על רגליו, ביקש את רשות הדיבור ואמר: "המרהצה דיבר על החסידות ועל אישיה מבחינה תיאורטית, כחוקר, כצופה מן הצד, כאדם הסוקר תופעות היסטוריות, אך אני מבקש לספר לפניכם סיפור אישי. נולדתי בבוקרשט להורים שהיו רחוקים מחיי הדת ומקיום המצוות. שנות הקומוניזם עשו את שלהן והתנכרות הורי ליהדות תאמה את האוירה הכללית בבירתה הרומניה.

שלוש השנים הראשונות עברו עלי כפי שהן עוברות על כל תינוק בריא ושלם. אולם לאחר מכן הופיעה אצלי תופעה שמעולם לא שמעתם עליה:

החילותי להתעלף ולאבד את ההכרה עם כל רעש שעלה באוזני. די היה בנפילת כוס ובהתנפצות על הארץ כדי שאתעלף.

אוטובוס שעבר ליד חלון ביתנו ברעש מנוע רגיל, גרם אף הוא להתעלפותי. כל קול הלמות וקול שאון, אף שאינם יוצאי דופן, גרמו לי להתמוטטות. הוריי נחרדו לנוכח התופעה והחלו לשחרר לפתחם של רופאים ולמוצא פיהם. הרופאים, מצידם, בדקו אותי בכל הבדיקות האפשריות, חדרו לתוך אוזניי, פלשו למערכת עצבי ונברו בנבכי מוחי. לא היה מקום בגופי שלא עבר תחת שבטם, אך התוצאה הייתה אפסית. החידה נותרה חידה והתעלומה לא נפתרה.

הוריי קיבלו מן השלטונות היתר מיוחד לנסוע לוינה, ואף להרחיק עד ברלין המערבית כדי למצוא מזור למחלתי. זכורני כי בנסיעה לערים אלו עטפו הורי את אוזניי בשכבות צמר עבות כדי לאטמן ולגונן עלי מפני כל רעש אפשרי, ועל אף זאת איבדתי את הכרת במסעות אלו פעמים אחדות.

כמצופה, לא נמצאה אף בערים אלו כל תרופה למחלתי. הרופאים הרמיזו את ידיהם. לא אשכח את סיפוריה של אמא על היאוש והדיכאון שתקפו אותה, שעה ששבה עמי לבוקרשט, לאחר שרופאים אלה הודיעו לה כי אין יותר מה לעשות.

יום אחד, כשאמי שחה על אסונה לאחת מחברותיה, הגיבה זו ושאלה: "ואצל הצדיק הייתם?"

אמי, שמעולם לא ביקרה אצל צדיק ומילה זו הייתה עבורה מילה ארכאית בלבד, פקחה את עיניה בהבעת תמיהון, על אף זאת החלה להתעניין בצדיק, בדמותו, בכתיבתו, ובמיוחד - ביכולתו להעלות ארוכה למחלתי.

חברה זו הרבתה לדבר בשבחו של הצדיק ואף סיפרה צרור עובדות, אישיות, על הישועות שמשפחתה חוותה אצל צדיק זה. מה לא עושה אמא למען בנה החולה? מאמינה או לא מאמינה - כשמחפשים עוגן הצלה מוכנים להיאחז אף בעלה ינדיף. כך חפץ הבורא אמי והחליטה להיכנס עמי אל

הצדיק. כשהגענו לביתו השעה הייתה שעת אחר הצהריים מאוחרת. הגבאי הכניסנו אל חדרו של הצדיק ואמי החלה לתנות את צרותיה.

אני זוכר, כי כילד בן ארבע לערך, עמדתי והתבוננתי בצדיק, דמותו הייתה בוהקת מזוך ומטוהר, עיניו היו טובות, רכות, מלאות רחמים, ופניו הביעו אחריות, ריכוז וכובד ראש. כ'ך נראה מלאך, חשבת.

הוא הרבה להתעניין במחלתי ובתולדותיה, ברופאים שטיפלו בי ובמרכזים הרפואיים שבהם ביקרתי, לאחר שקיבל תמונה מלאה על מצבי, הרהר רגע ושאל את אמא, אם היא קיימה בי, ככבוד, מצוות פדיון הבן? אמי תמיהה ושאלה לפרש מילים אלו, היא מעולם לא שמעה על טקס בשם זה. הצדיק הסביר לה במתינות את נוהל קיום המצווה ואת משמעותה, והציע לה להמתין בפרוזדור עד לשעת בין הערביים, ואז, כך אמר, לכשיגיעו מתפללים לתפילת מנחה וערבית, נזמן עשרה יהודים וכהן ונקיים את המצוה. זכורני, כי בתום הטקס הושיט לי הצדיק את ידו ואיחל לי, שבזכות המצוה אבריא מכל מחלה, והוסיף את המילה הגורלית: ומיד.

מרגע זה ואילך, פסקו ההתעלפויות והפכתי לילד רגיל, בריא ושלם. שכבות צמר הגפן הוסרו מעל אוזניי, החלונות שבביתנו פתחו מחדש וקול רעש גדול שעלה באוזניי - לא הזיק לי יותר.

הנוכחים באולם ההרצאות הקשיבו לסיפור בקשב רב, וראיתי, כי דבריו עשו רושם על השומעים. מכל עבר נשמעה השאלה הצפויה: "מי היה צדיק זה?" תשובתו של סמואל לא בוששה לבוא: האדמו"ר מבוהוש, הגר כיום בשדרות רוטשילד 112 בתל אביב. והוסיף: "זה שנים שאני ובני משפחתי עולים בערב ראש השנה לבית האדמו"ר להתברך לקראת השנה החדשה".

סמואל השתחרר בינתיים מהצבא, ופתח לו חנות לאביזרי רכב בדרום תל אביב. מאז לא ראיתיו.

בהלווייתו של האדמו"ר זצ"ל, ראיתי עומד בשער בית העלמין שבנחלת ציחק ועיניו זולגות דמעות..." (אמונה שלמה - שמות, מאת ר' צבי נקד)

פנינה לשבת
בענייני הלכה ואגדה

כשהילדים נשארו בלי חלב

רבה של פוניבז', הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, באחד ממסעותיו בארה"ב למען ישיבתו הנוודעת, התארח אצל אדם נכבד שתורה וגדולה התאחדו על שולחנו. מלבד היותו תלמיד חכם בעל שיעור קומה, הצליח האיש גם בעסקיו המסועפים והיה עשיר מופלג. אותו אדם ביקש להרים את קרן התורה בעירו ובעמל רב יסד וכוונן תלמוד תורה על טהרת הקודש, וכשהרב מפוניבז' הגיע לעיר ביקש ממנו המארח כי יבוא לבקר בתלמוד תורה. הרב מפוניבז' נענה בשמחה להזמנה, ובמהלך הביקור הופתע לגלות כי המארח שלן, כבכודו ובעצמו, מלמד תורה את הילדים הקטנים. נענה הרב מפוניבז' ואמר לו: מלמד אני בכם על אהבת התורה שיש לכם!

ענה המארח ואמר: לא קניתי בזול את אהבת התורה שיש לי! ובהתרגשות רבה פתח המארח וסיפר את קורותיו: בעיירה קטנה באירופה התגוררה משפחתי לפני ימי מלחמת העולם השנייה, כשבבית היו שבעה ילדים. אבי ז"ל היה מוצא את פרנסתו הדחוקה כרוכל המהלך בין כפרי הסביבה ומוכר להם מיני סדקית ושאר סחורות זולות. שבוע תמים היה אבי מתענה בטלטול הדרכים, מאכל חם לא בא לפיו, ורק לכבוד שבת היה חוזר לבית.

אמא ע"ה עמלה קשה בבית ובגידול הילדים. אך למען התורה של ילדיהם לא חסכו מאומה: הם הביאו מלמד מיוחד עבורו וסיכמו איתו על שכר לימוד של רובל לחודש לכל ילד. ארבעה בנים שבאו ללמוד - ארבע רובל. משכורת זו הייתה למעלה מיכולתם הפיננסית של ההורים, ולכן הם מכרו את כל חצאי הערך שבביתם, מהתכשיטים ועד לפמוטי הכסף של הדלקת הנרות.

המש"ך האיש וסיפ: זכורני שבאחד מהחורפים הקשים הגיע אבא בערב שבת לבית כשהוא רועד מקור, שבור ורצוף. במשך כל השבוע הוא לא הרוויח כמעט כלום. ואילו אמא לוחשת לו, שלמלמד מגיע שכר לימוד עבור חודשיים, והבית ריק! אין כבר מה למכור! אבל אבא ענה במנוחה: אחרי שבת נלך ליריד המתקיים בעיירה הקרובה ונמכור את הפרה. הפרה הזו הייתה אצלינו ילידת בית, חביב המשפחה. היא ספקה חלב לכולנו וזה היה כמעט המזון היחידי לפי הטף.

ואבא הוציא לפועל את תכניתו: שחר של יום ראשון השכימו אבא ואמא, הלכו ברגל עשרה קילומטר עם הפרה עד ליריד שבעיירה הסמוכה. רק לפנות ערב הם חזרו

מאוצרותיו של הרב ישראל דנדרוביץ שליט"א מח"ס 'הנחמדים מזהב', ערך

כשבידם שמונה רובלים. עטפו את הכסף במפית נייר ושלחו אותי לתת זאת למלמד! מאז, טיפת חלב לא נראתה בבית ימים רבים... מחיר יקר שילמנו בכדי לזכות לאהבת תורה - סיים המארח כשדמעות יורדות מעיניו.

על הפסוק (שמות ו ט): "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כִּן אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקְצָר רוּחַ וּמִמֵּעֲבֹדָה קִשְׁיָה" אומר רבינו האור החיים הקדוש נפלא מדוע בני ישראל לא שמעו: "אולי כי לצד שלא היו בני תורה לא שמעו, ולזה יקרא 'קוצר רוח' כי התורה מרחבת לבו של אדם" (א.ה. וכ"כ גם לעיל ג, ח ובלשון זו "...שלא היו בני תורה" ע"ש).

והדברים תמוהים מאוד, שכן לכאורה דברי רבינו סותרים גמרא מפורשת במסכת יומא (פח): "אמר רבי חמא ברבי חנינא: מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם. היו במצרים - ישיבה עמהם, שנאמר לך ואספת את זקני ישראל". וכיוצא בזה מבואר במדרש תהלים (מזמור קיט): "לולי תורתך שעשועי וגו'. אמרו ישראל: אילולא תורתך שהיתה עמי והיא שעשועי אז אבדתי בעניי", יעו"ש עוד. מפורש איפוא שמעולם לא פרשה ישיבת בני ישראל, ואפילו במצרים היו עוסקים בתורה. כיצד אומר האור החיים הקדוש שבני ישראל לא היו בני תורה?

נראה לתרץ ולהסביר את הדברים בהקדם יסוד נפלא שאומר רבינו החידושי הרי"ם: "הטעם שנקרא 'בר מצוה' ובעבירה נקרא 'בעל עבירה', שאף שמצינו ש'עבירה מכבה מצוה' אף על פי כן אי אפשר לכבותה לגמרי, לכן נקרא 'בר מצוה', כמו הבן אם חיללה מבזה אף עליו ומקללו אף על פי כן קרוי בנו, כן הוא נקרא 'בר מצוה'. אבל בעבירה הוא רק כמו בעל שיכול לגרשה ולפטור הימנה כן הוא שעל ידי תשובה הוא נקי מעבירה ולא נשאר רושם כלל ולכן נקרא רק 'בעל עבירה'" (ליקוטי הרי"ם מערכת מצוות).

מעתה הבה ונתבונן היטב בדברי האור החיים: הוא אינו אומר שבני ישראל לא למדו תורה! הוא מדייק ואומר: "שלא היו בני תורה". "בני תורה" היינו חיבור נצחי ובלתי ניתן לניתוק מהתורה, כמו אב ובן שחיבורם יחד הוא חיבור תמידי. אכן, במצרים למדו תורה! לא פרשה ישיבה מהם! אבל לדרגה של "בני תורה", לחיבור שלהם עם התורה כמו אבא ובן, למדרגה זו הם לא הגיעו. להיות "בני תורה" חייבים מסירות נפש, ואת זה היה חסר להם לפי דרגתם.

לעילוי נשמת
דניאל הכמת בן דוד, אליהו בן תנה יונה, שושנה פורן בת טאוס, חנה יונה בת רומיה, פרבין נמית בת עוסניגאן, שולמית חווה בת הר"ר רפאל ז"ל

לזיווג הבן
שרה בת אליה, רבקה בת דבורה אסתר בת חנוני

לרפואת
איתמר שריה בן עדית, ראובן בן שרה, נסים בן חורם, מונירה בת פרבין נמית, אביעד מאיר יהודה בן עדית. בתושת"י

העלון מוקדש להצלחת בנו' ישי בן אילה, רחמים בן מונירה, עידן וליילך בני מרים, משפ' מנצור וכל התורמים והמסייעים בהפצה. אליהו בן אילה.